

Meer wapens, minder misdaad

Auteur(s):

Kerkmeester, H.O.

Verbonden aan de juridische faculteit van de EUR, Rotterdam Institute of Law and Economics (RILE).

Verschenen in:

ESB, 84e jaargang, nr. 4228, pagina 819, 5 november 1999

Rubriek:

Boekbespreking

Trefwoord(en):

rechtseconomie

Het voordeel van de afschrikwekkende werking van handwapens is groter dan de nadelen zijn. Dit leert een empirische rechtseconomische studie in de VS.

Iedere keer dat er een willekeurige schietpartij plaatsvindt in de Verenigde Staten gaan er stemmen op om de wapenwetgeving aan te scherpen. Het grote aantal geweldsmisdrijven in Amerika zou, zo is de redenering, vooral te wijten zijn aan de eenvoudige verkrijgbaarheid van vuurwapens. Amerika zou veiliger worden door het aannemen van wetgeving die het wapenbezit inperkt.

In een empirische studie die niet alleen de aandacht trok door haar grondige aanpak, maar vooral ook door haar bevindingen, kwam de aan de University of Chicago werkzame John Lott tot een tegengestelde conclusie¹. Indien de overheid verplicht wordt om wapenvergunningen af te geven aan de burgers die hierom vragen en geen strafblad hebben, is een significante daling van het aantal geweldsmisdrijven het gevolg. Het boek *More guns, less crime* geeft niet alleen een overzicht van de inhoud en achtergrond van het eerder in de *Journal of Legal Studies* gepubliceerde onderzoek, maar ook van de reacties die daar op volgden, met name die uit de hoek van de gun control-lobby².

De vraag naar misdaad

Het onderzoek van Lott is een studie in de lijn van de economische strafrechtstheorie van Nobelprijswinnaar Gary Becker. Volgens Becker zouden de gedragingen van wetsovertreders zich laten vatten in een economisch model dat is gebaseerd op de veronderstelling dat rationeel wordt gehandeld. Beckers theorie laat zich gebruiken voor het maken van voorspellingen, maar ook voor het geven van verklaringen voor gevonden empirische resultaten.

Binnen het model geldt dat de 'vraag naar criminele activiteiten' door potentiële wetsovertreders daalt als de prijs stijgt. De kans dat een slachtoffer een wapen draagt, verhoogt de verwachte prijs van het plegen van een misdrijf. Het is van belang dat het hier gaat om het dragen van verborgen wapens, want hierdoor kunnen op basis van het economische model positieve externe effecten worden verwacht. Omdat een potentiële wetsovertreder niet weet of een beoogd slachtoffer een handwapen draagt, profiteert iemand die zelf niet bewapend is van het feit dat anderen dat wel zijn.

Anderzijds is het denkbaar dat ook voor de wapenbezitter zelf de risico's toenemen. Met het bezit van het wapen opent zich de mogelijkheid het te gebruiken hoewel mogelijk het gehoorzamen aan een aanvallers veiliger is dan het aangaan van de confrontatie. Dit laatste blijkt overigens niet het geval te zijn, maar daarover later meer.

Wapenbezit is een recht

Het onderzoek richt zich specifiek op de zogenaamde shall-issue-wetten voor het dragen van verborgen handwapens. Deze wetten schrijven voor dat de verlening van een wapenvergunning niet wordt onderworpen aan het eigen oordeel van de verlenende instantie (in de meeste staten de sheriff of het Department of Public Safety), maar dat een dergelijke vergunning verplicht moet worden afgegeven aan burgers zonder strafblad die een bepaalde leeftijdsgrens (doorgaans 18 of 21 jaar) zijn gepasseerd. Hooguit kan het vereiste worden gesteld dat de aanvrager een aantal uren training in het gebruik van vuurwapens ondergaat.

Op het moment dat de studie werd verricht hadden 31 staten dergelijke wetten uitgevaardigd. Hierbij zij opgemerkt dat het Second Amendment van de Amerikaanse grondwet een recht op het dragen van wapens erkent, maar dat volgens de heersende mening deze bepaling onverlet laat dat de overheid is toegestaan het wapenbezit te reguleren.

Wapens baten

Het onderzoek van Lott is uniek in het opzicht dat hij data verzamelde van alle 3054 'counties' in de Verenigde Staten. Niet alleen zijn de demografische, economische en juridische verschillen tussen de staten onderling zeer groot - zo heeft elke staat zijn eigen rechtsstelsel - maar ook tussen de counties binnen een staat zijn er grote verschillen, met name tussen stad en platteland. Overigens biedt juist deze verscheidenheid een ideaal onderzoeksveld voor empirisch rechtseconomisch onderzoek.

De gegevens betroffen onder meer de aantallen geregistreerde misdrijven in de verschillende categorieën, de bijbehorende kansen op arrestatie, de geldende regulering betreffende wapenbezit en andere factoren die de omvang van criminaliteit kunnen beïnvloeden, zoals demografische gegevens, welvaart en werkloosheid.

Lott verrichtte zowel onderzoek naar veranderingen in criminaliteitsniveaus over bepaalde tijdsperioden als naar verschillen tussen counties en staten. Indien zij geïsoleerd worden verricht, hebben beide vormen van onderzoek hun beperkingen. Onderzoek dat de gegevens in verschillende staten met elkaar vergelijkt kan bijvoorbeeld tot misleidende resultaten leiden omdat restrictieve wapenwetgeving endogeen kan zijn aan het niveau van criminaliteit. Zo kan een staat met een hoog niveau van misdaad besluiten tot het invoeren van dergelijke wetgeving, maar hiermee is uiteraard niet gezegd dat deze de oorzaak is van een hoog niveau van criminaliteit. Anderzijds is het probleem met longitudinaal onderzoek dat in de loop der tijd meerdere verklarende variabelen kunnen veranderen, waardoor het moeilijk wordt om aan te geven welke variabele voor de verandering in het aantal misdrijven verantwoordelijk is.

Moorden en verkrachtingen

Een centrale vraag die Lott stelt is welke invloed shall-issue-wetten hebben op het niveau van criminaliteit in de verschillende categorieën. Hij concludeert onder meer dat het aantal moorden met 7,7% zou afnemen en het aantal verkrachtingen met 5,3%. Indien alle staten shall-issue-wetten zouden hebben aangenomen zouden er in de Verenigde Staten jaarlijks zo'n 1500 minder moorden en 4000 minder verkrachtingen plaatsvinden. Wanneer het niveau van criminaliteit wordt afgezet tegen de tijd blijkt dat de aanneming van shall-issue-laws leidt tot een trendbreuk in de ontwikkeling van het criminaliteitsniveau, in de zin dat kort na aanneming van de wetgeving een duidelijke daling inzet. Het effect van de wetgeving wordt groter naarmate er meer tijd is verstreken en er dus meer mensen een wapenvergunning hebben gekregen.

Er blijkt derhalve een substantieel afschrikwekkend effect uit te gaan van een toename van de kans dat een beoogd slachtoffer zich met behulp van een vuurwapen zal verdedigen. Een typerend gegeven is dat, terwijl in Canada en Engeland bijna vijftig procent van alle woninginbraken wordt gepleegd terwijl de bewoner thuis is, dit percentage in de Verenigde Staten op slechts dertien procent ligt.

Oeps!

Tegenover de genoemde voordelen in de vorm van reductie in het aantal misdrijven staat een toename van het aantal ongevallen waarbij vuurwapens zijn betrokken. Hoe meer wapens er in omloop zijn, des te vaker er iets mis zal gaan. Volgens Lott gaat het echter om een zeer beperkt aantal gevallen. De hoogste schatting van het aantal extra doden door ongelukken die op basis van zijn gegevens kan worden gegeven is negen. Het aantal gevallen waarin een burger een wapenvergunning aanvraagt om vervolgens met het aangeschafte wapen een geweldsmisdrijf te plegen blijkt vrijwel nihil.

Een heet hangijzer is het effect van shall-issue-wetten op het totaal aantal slachtoffers ten gevolge van willekeurige schietpartijen. De intuïtie van velen is immers dat juist dergelijke schietpartijen een typische uitwas zijn van de gemakkelijke verkrijgbaarheid van wapens in de Verenigde Staten. Volgens de bevindingen van Lott neemt dit aantal slachtoffers echter juist sterk af in staten die shall-issue-wetten hebben ingevoerd. Een mogelijke verklaring is dat er per schietpartij minder doden vallen, wanneer er zich onder de slachtoffers mensen met een wapen bevinden die zich dus kunnen verdedigen. Overigens blijkt in de staten met shall-issue-wetten ook de frequentie van de schietpartijen geringer.

Substitutie

Een hypothese die uit het economisch model valt af te leiden, is dat een substitutie-effect zal optreden in de zin dat, met het onaantrekkelijker worden van het plegen van geweldsmisdrijven, een verschuiving plaatsvindt in de richting van misdrijven waarbij de kans op contact met het slachtoffer gering is en die dus relatief goedkoper worden. Dit effect blijkt inderdaad op te treden. Tegenover een afname in het aantal geweldsmisdrijven, staat een toename van het aantal diefstallen, vooral autodiefstallen. De maatschappelijke kosten van deze misdrijven zijn ondanks hun hoge frequentie echter veel lager dan die van geweldsmisdrijven. Lott onderzocht ook in welke mate acceptatie van shall-issue-wetten in een staat leidt tot een toename van criminaliteit in aangrenzende staten waar wapenbezit aan meer beperkingen wordt onderworpen. Zoals men mocht verwachten blijkt inderdaad dat criminelen een deel van hun activiteiten op deze wijze verplaatsen. De stijging in de aangrenzende

staten is echter geringer dan de procentuele daling van het aantal misdrijven in de staat die een shall-issue-wet heeft ingevoerd. Het maximale afschrikkende effect wordt bereikt indien ook de aangrenzende staten shall-issue-wetten aannemen.

Verzetten loont

De potentiële slachtoffers die het meest profiteren van de mogelijkheid een wapenvergunning te verkrijgen zijn vrouwen en zwarte Amerikanen. In het algemeen blijkt verzet minder riskant dan meewerken met de misdadiger, maar het verschil is bij vrouwen aanzienlijk groter dan bij mannen omdat zij als fysiek zwakkeren er het meest op vooruitgaan door de mogelijkheid (te dreigen) een wapen te gebruiken.

Ook het feit dat zwarte Amerikanen meer dan hun blanke landgenoten profiteren van shall-issue-wetten heeft een eenvoudige verklaring. Aangezien zwarten zeer veel vaker dan blanken worden aangehouden en op illegaal wapenbezit gecontroleerd, zijn voor hen de kosten van het illegaal dragen van wapens veel hoger. Binnen de categorie van de burgers die onder shall-issue-wetten wapens mogen gaan dragen is het wapenbezit onder de blanken groter dan onder de zwarten. Zodra het mogelijk wordt om een vergunning te krijgen wordt dit verschil ingelopen.

Lott becijfert het netto-voordeel dat in 1992 had kunnen bereikt door het toestaan van verborgen handwapens voor de Verenigde Staten op 5,74 miljard dollar. Hierbij moet dan nog de kanttekening worden geplaatst dat onder shall-issue-wetten minder wapenvergunningen zullen worden aangevraagd dan vanuit sociaal opzicht optimaal is, omdat er positieve externe effecten van wapenbezit zijn die niet worden geïnternaliseerd.

Niet politiek correct

Een van de meest interessante aspecten van Lotts boek is de beschrijving van de ontvangst van zijn onderzoeksresultaten. Dat rechtseconomen, zoals Landes, Shavell en Viscusi, in het algemeen enthousiast reageerden is niet verwonderlijk. Het onderzoek is één van de meest omvangrijke en gedegen uitgevoerde empirische rechtseconomische studies, waarbij de gevonden effecten zich bovendien goed vanuit de rechtseconomie laten verklaren. De politieke gevoeligheid van het onderwerp speelt althans voor empirisch ingestelde rechtseconomen geen rol.

Heel anders was de ontvangst in politiek correct Amerika. De standvastigheid waarmee de National Rifle Association haar standpunten verdedigt is welbekend, maar inmiddels heeft zich ook een machtige gun control-lobby gevormd, die vooral invloedrijk is via de media. De kritiek vanuit deze hoek kwam er ruwweg op neer dat het onderzoek niet deugde omdat het niet de gewenste uitkomsten levert. Enigszins buiten het wetenschappelijke kader van het boek vallend - maar niet oninteressant - zijn de beschrijvingen hoe critici weigerden het oorspronkelijke paper te lezen, hier wél in de media kritiek op leverden en, door Lott telefonisch om opheldering gevraagd, de hoorn op de haak legden.

Een interessant aspect van de discussie rondom wapenwetgeving is dat de publieke opinie zeer sterk wordt gedreven door incidenten, terwijl empirisch onderzoek slechts beperkte invloed uitoefent. De slachtoffers van een schietpartij komen gemakkelijker in beeld dan de misdrijven die door de mogelijkheid tot zelfverdediging zijn voorkomen.

Internationale vergelijking

Het punt waarop ik de studie te summier en niet overtuigend vindt is de internationale vergelijking. Tegen de stelling dat het beter is om weinig dan veel wapens te hebben in een samenleving voert Lott aan dat in een aantal landen met een hoog wapenbezit (Nieuw Zeeland, Finland, Zwitserland, Israël) het criminaliteitsniveau relatief laag is. Hij gaat hier voorbij aan een aantal typische karakteristieken van de Amerikaanse situatie. In de eerste plaats pretenderen de Verenigde Staten geen geweldsmonopolie van de overheid, maar werd bewapening van burgers historisch juist gezien als garantie tegen een tirannieke overheid. Wapenbezit is zeker in landen als Zwitserland en Israël ingegeven vanuit een streven naar bedreigingen van buitenaf en daardoor van een heel ander karakter (en anders gereguleerd).

De relatieve noodzaak van zelfverdediging verschilt internationaal gezien ook sterk. In de vele Amerikaanse counties die dunbevolkt zijn is het niet economisch haalbaar om permanent politie paraat te hebben. Bovendien zijn vele counties zo uitgestrekt dat het gemiddeld een lange tijd duurt alvorens een gewaarschuwde politiefunctionaris de plaats van het misdrijf kan bereiken. De relatieve kosten van de politie ten opzichte van zelfverdediging liggen in de vs dus hoger dan in de meeste andere (Westerse) landen.

Een ander aspect is dat in de Verenigde Staten reeds een zeer groot aantal wapens in omloop is. In 1996 bezaten ongeveer 76 miljoen Amerikanen één of meer vuurwapens. Iemand die een misdrijf in de zin heeft zal waarschijnlijk geen wapenvergunning aanvragen, maar kan wel eenvoudig op de (zwarte) markt een wapen kopen. Dit is uiteraard ook een reden waarom van aanscherping van wapenwetgeving niet veel mag worden verwacht. Het materiaal van Lott laat echter de mogelijkheid open dat er meerdere optima zijn wat betreft particulier wapenbezit. In de meeste landen zal het optimum zeer laag liggen. Indien echter reeds zoveel wapens in omloop zijn dat de illegale verkrijgbaarheid voor criminelen (en gekken) niet effectief kan worden aangepakt, kan het bewapenen van brave burgers de situatie verbeteren.

Beleidsmatig gesproken kan Lotts studie daarom juist ook aanleiding geven voor een waarschuwing tegen het laten ontstaan van een situatie waarin alleen nog een verdere proliferatie van wapens helpt

1 J.R. Lott, Jr., *More guns, less crime: understanding crime and gun-control laws*, The University of Chicago Press, Chicago, 1998.

2 J.R. Lott, Jr. en D.B. Mustard, Crime, deterrence, and right-to-carry concealed handguns, *Journal of Legal Studies*, 1997, blz. 1-68.